

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 90/97

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach na neverejnom zasadnutí senátu 20. mája 1999 zloženom z predsedu JUDr. Tibora Šafárika a sudcov JUDr. Viery Mrázovej a JUDr. Richarda Rapanta prerokoval podnet Istrochemu, a.s., v Bratislave, Nobelova 34, zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Arendackým, v Bratislave, Legionárska 4, vo veci porušenia jeho základného práva na rozhodovanie vecí zákonným sudcom upraveného v ustanovení čl. 48 ods. 1 prvej vete Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 38 ods. 1 prvej vete ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd rozhodnutím Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cob 541/93-No z 21. mája 1993, postupom Obvodného súdu Bratislava 3 (teraz Okresného súdu Bratislava III) v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 10 Cb 1192/93 a jeho rozhodnutím č.k. 10 Cb 1192/93-22 z 13. apríla 1995 i postupom Mestského súdu v Bratislave (teraz Krajského súdu v Bratislave) v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 20 Cob 343/95 a jeho rozhodnutím č.k. 20 Cob 343/95-40 z 25. mája 1996 a takto

r o z h o d o l :

Podnet Istrochemu, a.s., v Bratislave, Nobelova 34 **z a m i e t a.**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach (ďalej len „ústavný súd“) prijal na konanie podnet Istrochemu, a.s., v Bratislave, Nobelova 34 (univerzálneho právneho nástupcu Istrochemu, š.p., v Bratislave, Dimitrovova 34 - ďalej len „navrhovateľ“) v časti, v ktorej namietal, že rozhodnutím Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cob 541/93-No z 21. mája 1993 a tiež postupom v konaní vedenom pred Obvodným súdom Bratislava 3 (teraz Okresným súdom Bratislava III) pod sp. zn. 10 Cb 1192/93 a rozhodnutím č.k. 10 Cb 1192/93-22 z 13. apríla 1995 i postupom v konaní vedenom pred Mestským súdom v Bratislave (teraz Krajským súdom v Bratislave) pod sp. zn. 20 Cob 343/95 a jeho rozhodnutím č.k. 20 Cob 343/95-40 z 5. mája 1996 „bolo porušené právo zaručené v čl. 48 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 38 ods. 1 prvá veta Listiny základných práv a slobôd“; z obsahu podnetu vyplynulo, že išlo o základné právo na rozhodovanie jeho veci zákonným sudcom.

Podnet navrhovateľa doručený ústavnému súdu obsahoval aj návrh na zrušenie označených rozhodnutí oboch súdov. V tejto časti ústavný súd podnet odmietol pre svoju nepríslušnosť na rozhodovanie o tejto veci. Navrhovateľ proti tomuto rozhodnutiu namietal podaním „žiadosti o prehodnotenie stanoviska“ ústavného súdu v bode 3. výroku uznesenia sp. zn. I. ÚS 90/97 z 10. decembra 1997 a súčasne požiadal „o zmenu výroku v tom smere, že podnet Istrochemu, a.s. Bratislava zo dňa 30.8.1996 bude prijatý na konanie pred ústavným súdom Slovenskej republiky tiež v časti, ktorou bolo navrhované zrušenie v podnete uvedených rozhodnutí všeobecných súdov“ (žiadosť zo 17. decembra 1997).

Podľa ustanovenia čl. 133 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z.z.“) rovnako neupravuje spôsob ani dôvody, pre ktoré by ústavný súd mohol svoje rozhodnutie zrušiť alebo zmeniť, či už na návrh (žiadosť) alebo z

úradnej povinnosti. Z uvedených dôvodov sa ústavný súd žiadosťou navrhovateľa zo 17. decembra 1997 nezaoberal. Navyiac dôvody postupu ústavného súdu pri rozhodovaní o návrhu navrhovateľa na zrušenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktorým malo byť porušené niektoré z jeho základných práv (ako účastníka konania), sú navrhovateľovi známe, napr. z rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 51/97.

V tej časti podnetu, ktorá bola prijatá na konanie pred ústavným súdom, navrhovateľ uviedol, že na základe návrhu na začatie konania (žaloby) z 29. marca 1993 začalo 14. apríla 1993 na Mestskom súde v Bratislave konanie „v žalovanej veci“. Z príloh k podnetu vyplynulo, že vec sa týkala zaplatenia sumy 7.272,- Kčs s príslušenstvom akciovej spoločnosti Brisk Tábor, a.s., v Táboře, Vožická 2068, v Českej republike (ďalej len „žalobca“), ktorú bol navrhovateľ povinný zaplatiť (v konaní pred označenými súdmi žalovaný). Tento súd uznesením č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993 vyslovil svoju nepríslušnosť a vec postúpil Obvodnému súdu Bratislava 3 ako súdu príslušnému na ďalšie konanie. Poukázal na to, že Obvodný súd Bratislava 3 rozsudkom č.k. 10 Cb 1192/93-22 z 13. apríla 1995 žalobe čiastočne vyhovel a vo zvyšku ju zamietol. Proti tomuto rozsudku podal navrhovateľ odvolanie na Mestský súd v Bratislave, ktorý rozsudkom č.k. 20 Cob 343/95-40 z 5. mája 1995 rozhodnutie Obvodného súdu Bratislava 3 potvrdil. Navrhovateľ v podnete uviedol, že tento súd „s námietkou nedostatku podmienky konania (vecnej nepríslušnosti súdu) sa vysporiadal poukazom na ust. § 104 ods. 2 O.s.p. druhá veta, pričom ignoroval skutočnosť, že v tomto prípade nebola vec postúpená súdom nižšieho stupňa súdu vyššieho stupňa, takže neboli splnené podmienky k tomu, aby uznesenie súdu vyššieho stupňa bolo záväzné pre súd nižšieho stupňa“.

Svoje tvrdenie o tom, že o veci konali oba označené súdy ako vecne nepríslušné, odôvodnil tým, že podľa ustanovenia § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p. „v znení platnom v čase začatie konania“ bol na konanie v prvom stupni v tomto prípade vecne príslušný Mestský súd v Bratislave, čo „napokon v odôvodnení rozhodnutia konštatuje aj ‘odvolací’ súd“. Uviedol, že „navrhovateľ v konaní pred všeobecnými súdmi, mal sídlo v Českej republike, preto niet pochybností o tom, že žalovaná vec sa týkala vzťahov vznikajúcich z medzinárodného obchodného styku právnických osôb“.

Vecná príslušnosť Mestského súdu v Bratislave v postavení súdu krajského, ktorý mal o označenej veci konať ako súd prvého stupňa, podľa názoru navrhovateľa vyplýva jednoznačne zo zákona, a to z ustanovenia § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p., a preto nebolo potrebné, aby o nej súd vôbec rozhodoval. Tento svoj záver odôvodnil tým, že „z ustanovenia Čl. 48 ods. 1 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, resp. je v ňom výslovne stanovené, že príslušnosť súdu stanoví zákon“, a tento zákon (t.j. O.s.p.) „stanovuje Mestský súd v Bratislave ako súd vecne príslušný prejednať žalovanú vec v prvom stupni“. Ďalej uviedol, „že uznesenie súdu, ktorým tento vyslovuje svoju vecnú nepríslušnosť a postupuje vec súdu (podľa jeho názoru) vecne príslušnému, má iba deklaratórny charakter a nie konštitutívny. Práve z tohoto dôvodu, nie pre nesprávne poučenie, dôverujúc v platnosť ustanovení Ústavy a záväznosť zákona pre súd (Čl. 144 ods. 1 Ústavy), nenapadol náš právny predchodca uznesenie Mestského súdu v Bratislave spis. zn. 33 Cb 541/93-No odvolaním, pretože je jednoznačné, že toto uznesenie nemení ustanovenie zákona, ktoré stanovuje vecnú príslušnosť súdu“. Podľa názoru navrhovateľa „právoplatnosť tohoto uznesenia vzhľadom na cit. ust. Ústavy (druhá veta Čl. 48 ods. 1), t.j. zákona najvyššej právnej sily, nemôže zaväzovať ani jeden z konajúcich súdov, nakoľko obidva konajúce súdy sú viazané v prvom rade zákonom a Ústavou predovšetkým (Čl. 144 ods. 1 Ústavy)“.

Na základe uvedeného navrhovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol o tom, že „vyššie uvedenými rozhodnutiami súdov a ich postupom bolo porušené právo zaručené v Čl. 48 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky a v Čl. 38 ods. 1 prvá veta Listiny základných práv a slobôd“; z obsahu podania jednoznačne vyplynulo, že išlo o porušenie základného práva na rozhodovanie o jeho veci zákonným sudcom. Žiadal tiež, aby ústavný súd označené rozhodnutia zrušil.

Pretože ustanovenie čl. 48 ods. 1 prvá veta ústavy je vecne zhodné s ustanovením čl. 38 ods. 1 prvou vetou Listiny základných práv a slobôd, v ďalšom texte bude citované len označené ustanovenie Ústavy Slovenskej republiky.

Navrhovateľ netrval na tom, aby sa v konaní o predmetnej veci pred ústavným súdom uskutočnilo ústne pojednávanie.

Okresný súd Bratislava III (predtým Obvodný súd Bratislava 3) i Krajský súd v Bratislave (predtým Mestský súd v Bratislave) vo svojich vyjadreniach k podnetu navrhovateľa uviedli, že 14. apríla 1993 podal na bývalom Mestskom súde v Bratislave žalobca Brisk Tábor, a.s., v Táboře, Vožická 2068, v Českej republike žalobu na zaplatenie 7.272,- Kčs s príslušenstvom, ktorá predstavovala výšku úrokov za oneskorené zaplatenie faktúry č. 2853 proti žalovanému Istrochemu, š.p., v Bratislave, Dimitrovova 34 (právnemu predchodcovi navrhovateľa).

Vec bola na bývalom Mestskom súde v Bratislave zapísaná pod sp. zn. 33 Cb 541/93 a na základe právoplatného uznesenia č.k. 33 Cb 541/93-6 z 21. mája 1993 (právoplatnosť nadobudlo 25. júna 1993) bola z dôvodu vecnej nepríslušnosti postúpená bývalému Obvodnému súdu Bratislava 3 a zaevidovaná na tomto súde pod sp. zn. 10 Cb 1192/93.

Okresný súd Bratislava III vo svojom vyjadrení k podnetu tiež uviedol, že právny predchodca navrhovateľa namietal 7. marca 1995 vecnú nepríslušnosť tohto súdu (s poukázaním na § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p.), z čoho vplynulo, že odvolanie v zákonom ustanovenej lehote proti uzneseniu Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cb 541/93-6 z 21. mája 1993 nepodal.

Krajský súd v Bratislave sa navyše vyjadril aj k nesprávnemu poučeniu o opravnom prostriedku uvedenom vo vyššie označenom uznesení Mestského súdu v Bratislave o neprípustnosti odvolania, ktoré podľa neho nijako nebránilo žalovanému (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľovi), „ak sa domnieval, že poučenie bývalého mestského súdu bolo nesprávne, mohol podať proti uzneseniu odvolanie (§ 204 ods. 2 O.s.p.), ktorého prípustnosť a dôvodnosť by posúdil Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací“. Aj s ohľadom na to, že „navrhovateľ predtým, ako sa obrátil so svojim podnetom na Ústavný súd Slovenskej republiky, nevyužil všetky riadne opravné prostriedky“, navrhoval podnet zamietnuť.

Ako už bolo spomenuté, o predmetnej žalobe postúpenej Mestským súdom v Bratislave Obvodnému súdu Bratislava 3 rozhodoval tento súd už ako vecne príslušný a rozsudkom č.k. 10 Cb 1192/93-22 z 13. apríla 1993 zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi 6.774,- Sk, tiež trovy konania vo výške 500,- Sk a vo zvyšku žalobu zamietol. Krajský súd v Bratislave vo svojom vyjadrení k podnetu navrhovateľa uviedol, že žalovaný (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľ) „namietal nesprávnosť postupu súdu I. stupňa a to v tom, že v danej veci rozhodol vecne nepríslušný súd. Domáhal sa preto zrušenia napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci súdu I. stupňa i s poukazom, že súd I. stupňa rozhodol v jeho neprítomnosti, hoci odporca nebol riadne predvolaný ako to predpokladá ust. § 115 ods. 2 O.s.p., pričom je zrejmé, že ani v prípade včasného doručenia predvolania sa na pojednávanie nedostavil. Odporca podal odvolanie aj voči uzneseniu obvodného súdu zo dňa 20.6.1995, č.k. 10 Cb 1192/93-27, ktorým bol zaviazaný na úhradu súdneho poplatku za odvolanie vo výške 500,- Sk“. Mestský súd v Bratislave rozsudkom z 5. mája 1996 č.k. 20 Cob 343/95-40 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, účastníkom konania nepriznal právo na náhradu trov odvolacieho konania a napadnuté uznesenie súdu I. stupňa o zaplatení poplatku za odvolanie zrušil.

Krajský súd v Bratislave vecnú správnosť rozhodnutia Mestského súdu v Bratislave o postúpení veci Obvodnému súdu Bratislava 3 ako vecne príslušnému (uznesenie č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993) odôvodnil tým, že na rozdiel od mienky navrhovateľa nemožno prerokovávanú vec posudzovať ako vec z medzinárodného obchodného styku, lebo „pohľadávka odporcu vznikla v r. 1992, teda ešte za trvania Česko-Slovenskej federatívnej republiky, t.j. za existencie spoločného štátu, a preto tento vzťah nevznikol a ani nemohol vzniknúť z medzinárodného obchodného styku (viď aj § 763 Obchodného zákonníka a § 868 Občianskeho zákonníka)“. Stanovisko Obchodného kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Obpj 8/93 z 1. októbra 1993 publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky pod č. 35/1994, z ktorého vychádzal navrhovateľ pri namietaní vecnej nepríslušnosti konajúcich súdov, nepovažoval Krajský súd v Bratislave za správne, lebo „zákony (Občiansky súdny poriadok, Občiansky zákonník a Obchodný zákonník) otázku vzťahov vzniknutých za

účinnosti Hospodárskeho zákonníka ani Obchodného zákonníka do 31.12.1992 v rámci bývalej ČSFR ako jedného štátu za vzťahy vzniknuté z medzinárodného obchodného styku nepovažujú“, a keďže stanovisko navyiac nie je prameňom práva a nemá všeobecnú záväznosť, nemuselo byť v rozhodovaní súdu o vecnej príslušnosti iného súdu akceptované.

Krajský súd v Bratislave netrval na tom, aby sa v konaní o predmetnej veci pred ústavným súdom uskutočnilo ústne pojednávanie.

Okresný súd Bratislava III vo svojom vyjadrení odôvodnil svoje nesúhlasné stanovisko k podnetu navrhovateľa, avšak na rozdiel od Krajského súdu v Bratislave, ktorý navrhoval podnet navrhovateľa zamietnuť, obmedzil sa na konštatovanie, že „akceptácia podania navrhovateľa ÚS SR by bola obrovským zásahom do právnej istoty v právnych vzťahoch založených množstvom súdnych rozhodnutí“.

Okresný súd Bratislava III vo vyjadrení ďalej uviedol, že pokiaľ ide o samotné postúpenie veci, treba vychádzať z obsahu § 104 ods. 2 v tom čase účinného O.s.p., podľa ktorého „ak sa súd, na ktorý sa účastník obrátil domnieva, že nie je vecne príslušný, vysloví svoju nepríslušnosť a rozhodne, ktorému súdu vecne príslušnému vec po právoplatnosti tohto uznesenia postúpi. Ak okresný súd takto vec postúpil krajskému súdu, môže krajský súd vrátiť vec okresnému súdu, ak vecná príslušnosť nebola predtým vyriešená uznesením odvolacieho súdu, právne účinky spojené s podaním návrhu na začatie konania zostávajú pritom zachované“.

Poukázal na to, že „podstatným pre riešenie tohto problému je z uvedeného ustanovenia slovo '**domnieva**'. Znamená to, že pôjde o myšlienkový proces súdu - skúmanie vecnej príslušnosti, ktorú musí súd skúmať a prihliadať k nej kedykoľvek za konania (§ 103 O.s.p.)

Podľa § 104a ods. 2 O.s.p. v súčasnosti účinného, ak je súd, na ktorý sa účastník obrátil toho názoru, že nie je vecne príslušný, neodkladne postúpi vec príslušnému súdu bez rozhodnutia a upovedomí o tom účastníkov. Opäť je tu potrebné zdôrazniť slovo '**názoru**'.

Vecná príslušnosť súdu je odstrániteľná podmienka konania, ktorá sa riešila, resp. rieši postupom podľa citovaných ustanovení O.s.p.

Je samozrejme, že výsledok myšlienkového procesu súdu ohľadne vecnej príslušnosti nemusí byť vždy správny a môže dôjsť k situáciám, kedy bude vo veciach konať vecne nepríslušný súd, resp. nič tomu nezabráni.

Podľa cit. ust. § 104 ods. 2 O.s.p. (predchádzajúca úprava), bola daná možnosť postúpenia veci príslušnému súdu, ak sa súd **domnieval**, že nie je vecne nepríslušný. Nebolo možné zabrániť i prípadom nesprávneho posúdenia vecnej príslušnosti a vzniku situácií, kedy vo veci konal súd inak vecne príslušný. Ak okresný súd takto postúpil vec krajskému súdu, opäť záležalo na výsledku skúmania krajského súdu, či vráti vec okresnému súdu alebo nie, (pokiaľ teda vecná príslušnosť nebola predtým vyriešená uznesením odvolacieho súdu) opäť mohlo dôjsť i k situácii, že krajský súd nevrátil vec okresnému súdu, hoci mal a konal pritom ďalej, ako súd vecne príslušný.

Rovnako aj v súčasnosti účinnej úprave § 104a ods. 2 O.s.p. je daná možnosť postúpenia veci príslušnému súdu, ak súd je toho **názoru**, že nie je vecne príslušný, samozrejme je možné, že súd dospeje k názoru, že je vecne príslušný a bude ďalej konať, hoci v skutočnosti nesprávne posúdi vecnú príslušnosť.

Takisto aj súd, ktorému bola vec postúpená môže, ale aj nemusí súhlasiť s jej postúpením a opäť to bude výsledok jeho myšlienkového procesu, či sa rozhodne postupovať v zmysle ods. 3 cit. ust. zákona alebo aj nie. I tu sa môže stať, že súd, ktorému bola vec postúpená, nesprávne posúdi vecnú príslušnosť a vo veci bude ďalej konať, hoci ju mal predložiť NS SR.

Účastník pri predchádzajúcej úprave mohol počas konania prípadne poukazovať na to, že vo veci koná nepríslušný súd, prípadne sa odvolať proti uzneseniu o vyslovení nepríslušnosti okresným súdom, v tomto prípade rozhodoval krajský súd, takže odvolanie ani prípustné nebolo a ani okresný súd sa postúpeniu veci brániť účinne nemohol.

Súčasná úprava dáva účastníkovi maximálne možnosť poukazovať na vecnú nepríslušnosť súdu, účinne brániť sa môže len súd, ktorému bola vec postúpená.

Je možné zaujať jednoznačné stanovisko, že ak sa súd rozhodne konať ako vecne príslušný, tak vecne príslušný je, pokiaľ nie je rozhodnuté inak.

Rozhodnúť tak mohol len odvolací súd v zmysle § 221 ods. 1 O.s.p., **čo sa však nestalo**. Pre úplnosť uvádzam, „že nedostatok podmienok konania, pre ktoré konanie nemalo prebehnúť“ v zmysle písm. b/ cit. ust. zákona, sa aplikuje na

neodstrániteľné podmienky konania. Uvedená skutočnosť však nie je dôvodom prípustnosti obnovy konania v zmysle § 228 ods. 1 O.s.p., ani dôvodom dovolania v zmysle § 237 O.s.p.“

Okresný súd Bratislava III vo svojom vyjadrení napokon uviedol, že „vecná príslušnosť v konaní vyriešená bola, **okolnosti pre jej posúdenie sa počas konania nezmenili**, vo veci bol vyhlásený rozsudok, ktorý je právoplatný a vykonateľný (§ 159 ods. 1 a § 61 ods. 1 O.s.p.)“, a preto podľa jeho názoru „nie je možné napádať vecnú príslušnosť tunajšieho súdu na konanie, a tým vlastne právoplatnosť rozsudku, ako to robí sťažovateľ“.

V závere svojho vyjadrenia Okresný súd Bratislava III konštatoval, že „nemá význam analyzovať § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p. V tomto konkrétnom prípade aj preto, že k jeho aplikácii nedošlo a ani nehovoriac o R 35/94“. Podľa názoru tohoto súdu „nie je mysliteľné aby bol rozsudok tunajšieho súdu spochybňovaný ako nelegitímny alebo nulitný. Bolo by to v rozpore s právom, najmä s jeho jedným zo základných atribútov - právnou istotou“. Na ústnom pojednávaní o predmetnej veci pred ústavným súdom netrval.

II.

Ústavný súd z obsahu súdnych spisov súvisiacich s predmetom podnetu a z listín predložených navrhovateľom zistil, že:

- proti Istrochemu, š.p., v Bratislave, Dimitrovova 34 (právny predchodca Istrochem, a.s., v Bratislave, Nobelova 34 - ďalej len „žalovaný“) podal na Mestskom súde v Bratislave žalobu Brisk Tábor, a.s., v Táboře, Vožická 2068 (právny nástupca štátného podniku Jiskra Tábor) o zaplatenie 7.272,- Kčs s príslušenstvom, pretože žalovaný včas nezaplatil faktúru č. 2853 splatnú 5. júna 1992; táto žaloba bola označenému súdu doručená 14. apríla 1993,

- Mestský súd v Bratislave uznesením samosudcu č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993 vyslovil svoju nepríslušnosť na prerokovanie veci a rozhodol o tom, že po právoplatnosti uznesenia túto vec postúpi na ďalšie konanie Obvodnému súdu Bratislava 3, pretože podľa § 9 ods. 1 O.s.p. na konanie v prvom stupni sú príslušné

okresné sudy a krajský súd je príslušným na rozhodovanie vecí z právnych vzťahov medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti, len ak suma požadovaná navrhovateľom prevyšuje 200.000,- Sk (§ 9 ods. 3 písm. a) O.s.p.). S poukázaním na predmet sporu súd vyslovil „v zmysle § 104 ods. 2 O.s.p. svoju vecnú nepríslušnosť a vec postúpil príslušnému súdu na ďalšie konanie“. Rozhodnutie obsahovalo nesprávne poučenie o možnosti podať riadny opravný prostriedok, keďže v ňom bolo uvedené, že „proti tomuto uzneseniu odvolanie nie je prípustné“ (čo konštatoval aj Krajský súd v Bratislave vo svojom vyjadrení k podnetu),

- v čase podania žaloby na Mestskom súde v Bratislave, t.j. 14. apríla 1993, podľa ustanovenia § 104 ods. 2 O.s.p. v znení zákona č. 519/1991 Zb. (účinného od 1. januára 1992) mohol súd, na ktorý sa účastník obrátil, vysloviť svoju vecnú nepríslušnosť, ak sa domnieval, že nie je príslušným na konanie vo veci, a súčasne rozhodnúť, ktorému súdu podľa neho vecne príslušnému vec po právoplatnosti tohto rozhodnutia postúpi. Ak okresný súd takto vec postúpil krajskému súdu, môže krajský súd vrátiť vec okresnému súdu, ak vecná príslušnosť nebola predtým vyriešená uznesením odvolacieho súdu. Inými slovami, ako súd okresný, tak aj súd krajský boli viazané rozhodnutím odvolacieho súdu;

- podľa zákona č. 335/1991 Zb. o súdech a sudcoch v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 12/1993 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdech a sudcoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (účinného od 1. januára 1993) bol odvolacím súdom tohto súdu, o ktorom súd s úrovňou krajského súdu rozhodol, že je vecne príslušným, t.j. Obvodného súdu Bratislava 3, Mestský súd v Bratislave, ktorý rozhodnutie vydal. V tomto prípade však odvolací súd nerozhodoval o vrátení veci, ktorú by mu postúpil súd s úrovňou okresného súdu, ale o veci, ktorú mu priamo doručil účastník konania v domnení, že je vecne príslušný na rozhodovanie o jeho veci,

- navrhovateľ v konaní pred Obvodným súdom Bratislava 3 sp. zn. 10 Cb 1192/93 poukazoval na to, že tento súd koná ako vecne nepríslušný, a tým ospravedlňoval aj svoju neúčast' na jeho pojednávaniach vo veci samej (list Osp/1229/95 z 11. apríla 1995 doručený Obvodnému súdu Bratislava 3 12. apríla 1995). Tento súd sa v rozsudku sp. zn. 10 Cob 1192/93 z 13. apríla 1995 vysporiadal aj s touto námietkou

žalovaného, keď uviedol, že „pokiaľ sa týka námietky vecnej nepríslušnosti, táto je z hľadiska právneho odôvodnená s poukazom na ust. § 9 ods. 3 písm. c, písm. e, O.s.p., ale v danom prípade bola vec odstúpená Mestským súdom v Bratislave a NS SR o nesúlade s postúpením veci nerozhodol s poukazom na to, že názorom odvolacieho súdu je prvostupňový súd viazaný, a preto musel Najvyšší súd vo veci konať, aj keď by bol vecne príslušným súdom Mestský súd v Bratislave“. Z tejto nie celkom zrozumiteľnej formulácie ústavný súd usúdil, že Najvyšší súd Slovenskej republiky o vecnej príslušnosti týchto dvoch súdov nerozhodoval, lebo Obvodný súd Bratislava 3 sa domnieval, že ak mu vec bola odstúpená rozhodnutím Mestského súdu v Bratislave, je toto rozhodnutie preň záväzné, a ani Najvyšší súd Slovenskej republiky by ho nemohol svojím rozhodnutím zrušiť; rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky o tejto veci sa v súdnom spise nenachádza.

Ústavný súd je toho názoru, že v tomto prípade nemožno súhlasiť s názorom Obvodného súdu Bratislava 3, pretože v danom prípade nepostúpil vec okresný súd na konanie krajskému súdu, ale naopak, krajský súd (v postavení súdu odvolacieho) postúpil vec okresnému súdu. Nemožnosť vrátiť vec naspäť okresnému súdu je záväzná pre súd krajský, ak vecná príslušnosť bola predtým (t.j. ešte pred vrátením súdu okresnému) vyriešená uznesením odvolacieho súdu, ktorým môže byť napríklad príslušný odvolací súd okresného súdu, ale aj súd krajského, t.j. súd najvyšší, - s námietkou vecnej nepríslušnosti prvostupňového súdu uplatnenou v odvolaní proti rozsudku tohto súdu č.k. 10 Cb 1192/93-22 z 13. apríla 1995 sa Mestský súd v Bratislave v odôvodnení svojho rozsudku č. 20 Cob 343/95 z 5. marca 1995, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, vysporiadal v prvom rade tak, že konštatoval jej oprávnenosť, pokiaľ išlo o predmet konania, lebo aj podľa jeho názoru mal o veci ako vecne príslušný konať súd s úrovňou súdu krajského, ktorému bola žaloba doručená. Svoj názor odôvodnil s poukázaním na ustanovenie § 9 ods. 3 písm. ll) O.s.p. Ústavný súd poukazuje na to, že tohto názoru nebol Krajský súd v Bratislave, ktorý vo svojom vyjadrení k podnetu navrhovateľa jednoznačne uviedol, že nešlo o vzťah z medzinárodného obchodného styku, a preto bol na prerokovanie veci vecne príslušný súd s úrovňou súdu okresného, keďže suma požadovaná žalobcom nepresahovala 200.000,- Sk. V druhom rade však Mestský súd v Bratislave na námietku vecnej nepríslušnosti vyslovenej v odvolaní neprihliadol z dôvodu, že

krajský súd vo veci vyslovil svoju „nepríslušnosť“ podľa ust. § 104 ods. 2 O.s.p. je súd I. stupňa ako nižší súd viazaný rozhodnutím odvolacieho vyššieho stupňa“.

Ako vyplynulo z citácie i z odseku predchádzajúceho tomuto záveru obsiahnutému v odôvodnení rozsudku sp. zn. 20 Cob 343/95 z 5. mája 1995, odvolací súd posudzoval uznesenie Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993 vydané podľa ustanovenia § 104 ods. 2 O.s.p. v znení zákona č. 519/1991 Zb. účinného od 1. januára 1992, podľa ustanovenia § 104 ods. 2 O.s.p. už odlišného znenia, ktoré bolo nahradené novým znením podľa Čl. I bodu 17. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 46/1994 Z.z. účinného od 1. apríla 1994. Ústavný súd je toho názoru, že kvalitu a správnosť rozhodnutia súdu treba vždy posudzovať podľa zákona, ktorý bol účinný v čase, keď toto rozhodnutie bolo vydané, ak zákon neustanovuje inak (čo v danom prípade upravené nebolo), a preto posúdenie vecnej príslušnosti Obvodného súdu Bratislava 3 Mestským súdom v Bratislave s odvolaním sa na iné znenie citovaného ustanovenia, než podľa akého bolo posudzované rozhodnutie vydané, je nenáležitá.

- Mestský súd v Bratislave sa v odvolaní proti označenému rozsudku Obvodného súdu Bratislava 3 vysporiadal aj s nesprávnym poučením o odvolaní v uznesení Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993. Keďže v tomto prípade podľa § 204 ods. 2 O.s.p. bolo možné podať odvolanie do 3 mesiacov od jeho doručenia, podľa vykázaného doručenia pre žalobcu táto možnosť trvala do 25. septembra 1993 a pre žalovaného do 24. septembra 1993. Ani jeden z účastníkov odvolanie nepodal. Záver mestského súdu bol aj podľa názoru ústavného súdu správny.

- vzťah na základe objednávky a jej akceptácie medzi označenými obchodnými subjektmi vznikol ešte počas spoločného štátu, teda pred zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, t.j. pred uplynutím 31. decembra 1992 (čl. 1 ods. 1 ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky; účinný od 8. decembra 1992); na základe uskutočnených dodávok žalobca vystavil a odoslal žalovanému 25. mája 1992 faktúru č. 2853 na 128.710,- Kčs splatnú 5. júna 1992,

- svoj nárok na uhradenie faktúry, až po pokuse o zmier z 11. januára 1993 uplatnil žalobca žalobou na Mestskom súde v Bratislave 14. apríla 1993, t.j. po zániku Českej

a Slovenskej Federatívnej Republiky a po vzniku nových nástupníckych štátov Českej republiky a Slovenskej republiky, na ktoré prešla pôsobnosť Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 1. januárom 1993 (čl. 1 ods. 2 a čl. 2 citovaného ústavného zákona),

- Mestský súd v Bratislave sa v rozhodnutí o svojej nepríslušnosti a postúpení veci inému vecne príslušnému súdu s úrovňou súdu okresného č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1995 vôbec nezaoberal ustanovením § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p.,

- vecnú príslušnosť krajských súdov ako súdov prvého stupňa rozhodujúcich spory v obchodných veciach zo vzťahov vznikajúcich z medzinárodného obchodného styku právnických a fyzických osôb, vrátane sporov, v ktorých bola právomoc česko-slovenského súdu založená písomnou zmluvou účastníkov podľa ustanovenia § 37 ods. 1 a 2 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, upravil po prvýkrát zákon z 5. novembra 1991 č. 519/1991 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok a notársky poriadok, a to novým znením celého ustanovenia § 9 upravujúcim vecnú príslušnosť všeobecných súdov Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, a to konkrétne v odseku 3 písm. c) bode II),

- zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 5/1993 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok upravil ustanovenie § 9 ods. 3 písm. c) bod II) tak, že slová „česko-slovenského súdu“ nahradil slovami „súdu Slovenskej republiky“. Tento zákon účinný od 1. januára 1993 bol prijatý 16. decembra 1992, teda po účinnosti ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, t.j. po 8. decembri 1992, keď už bolo zrejmé, že uplynutím 31. decembra 1992 zaniká Česká a Slovenská Federatívna Republika. Jej nástupníckymi štátmi podľa Čl. 1 ods. 2 citovaného ústavného zákona sa stávajú Česká republika a Slovenská republika ako dva samostatné, suverénne štáty, pretože pôsobnosť Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorá jej bola zverená ústavnými a inými zákonmi, prechádza na Českú republiku a na Slovenskú republiku 1. januárom 1993 (Čl. 2 zákona č. 542/1992 Zb.). Vychádzajúc z uvedeného podľa medzinárodného práva vznikli dva samostatné subjekty,

- žiadny z účastníkov konania pred ústavným súdom (ani Mestský súd v Bratislave v rozhodnutí o svojej nepríslušnosti a postúpení veci inému súdu) nespochybnil, že išlo o spor v obchodnej veci,

- konanie prebiehalo v čase, keď O.s.p. bol novelizovaný zákonom č. 519/1992 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok a notársky poriadok a zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 5/1993 Z.z., ktorým sa mení Občiansky súdny poriadok, a tiež vtedy, keď zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch bol novelizovaný zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 12/1993 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov), účinným od 1. januára 1993.

III.

Ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkov v konaní o ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky. Tieto práva vyplývajú z ústavnoprocených princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

Ústava základné právo na zákonného sudcu upravuje v čl. 48 ods. 1, podľa ktorého „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi; podmienky ustanoví zákon“. Je ním zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok a tento ustanovuje, ktorý súd je vecne, miestne a funkčne príslušný na prerokovanie veci, čo je prvým predpokladom pre určenie zákonného sudcu, keďže označené základné právo sa výslovne spája s osobou sudcu, nie so súdom. Postavenie zákonného sudcu ako osoby, ktorá má o veci rozhodnúť, je späté so sústavou súdov, ktorú upravuje zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov. Pre potreby rozhodovania o podnete navrhovateľa v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 12/1993 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov), ktorý upravoval sústavu týchto súdov, v čase začatia konania o návrhu žalobcu sústavu všeobecných

súdov v Slovenskej republike, t.j. 14. apríla 1993. So sústavou súdov priamo súvisí aj príslušnosť súdu o veci rozhodovať upravená Občianskym súdnym poriadkom, a tým aj osoba zákonného sudcu, za ktorého treba pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 15/96 z 3. apríla 1996). Inými slovami, nevyhnutným predpokladom toho, aby účastník konania nebol odňatý svojmu zákonnému sudcovi, je rozhodovanie o jeho veci tým súdom, ktorý je podľa zákona (O.s.p.) na rozhodovanie o nej vecne, miestne i funkčne príslušný. Zákon, ktorý upravuje príslušnosť súdu priamo, je nevyhnutné uplatňovať aj pri rozhodovaní o určení súdu príslušného na konanie v konkrétnej veci. Inak môže dôjsť k jej postúpeniu súdu nepríslušnému, čo je v konečnom dôsledku porušením základného práva účastníka konania nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Rozhodnutím súdu o príslušnosti súdu iného nesmie byť teda účastník konania v konkrétnej veci odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanovuje zákon, ktorý nepriamo určuje aj osobu zákonného sudcu. Ako už bolo spomenuté, zákonom ustanovujúcim príslušnosť súdov v občianskom súdnom konaní je Občiansky súdny poriadok, ktorý v ustanovení § 11 ods. 1 upravuje, že konanie sa uskutočňuje na tom súde, ktorý je vecne a miestne príslušný. Pre určenie vecnej a miestnej príslušnosti sú až do skončenia konania rozhodné okolnosti, ktoré tu existujú (sú) v čase konania (teda aj v čase jeho začatia doručením žaloby) a trvajú až do jeho skončenia. Uvedené ustanovenie vyjadruje zásadu perpetuatio fori spočívajúcu v trvaní súdnej príslušnosti určenej až do skončenia konania bez ohľadu na neskoršie zmeny okolností, ktoré sú inak pre určenie príslušnosti rozhodné; výnimky z tejto zásady upravuje zákon, napr. v § 12 O.s.p.

Ak súd, ktorému bola žaloba doručená, nesúhlasí s tým, že je vecne či miestne príslušný, postúpi vec podľa zákona príslušnému súdu. Súd sa teda určovaním príslušnosti zaoberá až vtedy, keď spor vznikne.

V čase začatia konania o veci (14. apríla 1993) ustanovenie § 9 O.s.p. o vecnej príslušnosti súdov bolo upravené zákonom č. 519/1992 Zb. a zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 5/1993 Z.z. Konanie začalo po zániku Českej a Slovenskej

Federatívnej Republiky, t.j. po vzniku dvoch samostatných subjektov medzinárodného práva - Českej republiky a Slovenskej republiky 1. januára 1993.

Navrhovateľ (v konaní pred všeobecnými súdmi žalovaný) bol toho názoru, že v čase začatia konania (ale tiež v čase rozhodovania všetkých troch súdov) boli nové podmienky pre posúdenie vecnej príslušnosti, než aké boli v čase vzniku obchodného vzťahu, z ktorého neskôr vznikol spor. Preto mal, podľa neho, Krajský súd v Bratislave (jemu bola žaloba právnickej osoby z Českej republiky doručená) posudzovať príslušnosť súdu, ktorému mala byť vec postúpená, ako spor vzniknutý zo vzťahov z medzinárodného obchodného styku dvoch právnických osôb (§ 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p.) a vecne príslušným o veci konať mal byť Mestský súd v Bratislave ako súd s úrovňou krajského oprávnený na rozhodovanie v prvom stupni, a nie Obvodný súd Bratislava 3 s úrovňou súdu okresného, kde mal žalovaný sídlo.

Mestský súd v Bratislave podľa § 104 ods. 2 O.s.p. v znení vyššie citovaných noviel vydal uznesenie, v ktorom posúdil vecnú príslušnosť súdu oprávneného konať vo veci podľa § 9 ods. 3 písm. a) O.s.p. v spojení s § 9 ods. 1 O.s.p. ako spor z právnych vzťahov medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti, ktorého suma požadovaná navrhovateľom neprevýšila 200.000,- Kčs.

Proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 21. mája 1993 č.k. 33 Cb 541/93-No, ktorým tento rozhodol o svojej nepríslušnosti a o postúpení veci Obvodnému súdu Bratislava 3, nepodal žiaden z účastníkov konania odvolanie. Po nadobudnutí právoplatnosti tohto uznesenia proti postúpeniu veci nenamietal ani súd, ktorému bola vec spolu s rozhodnutím postúpená, a vo veci konal ako súd vecne príslušný.

Ústavný súd právne uzatvára, že pokiaľ ide o spor z obchodných vzťahov medzi dvoma právnickými osobami, ktorých sídlo je v rôznych štátoch, je potrebné postupovať podľa O.s.p. účinného v čase, keď spor vznikol - t.j. v čase uplatnenia nároku na súde, a to bez ohľadu na to, že obchodný záväzkový vzťah vznikol ešte v čase existencie štátu spoločného. Aj keď nároky upravené hmotným právom sú prirodzene zachované podľa zmluvy uzavretej pred vznikom súdneho sporu o ne (v danom v čase, keď bol ešte spoločný štát a bola aj jurisdikcia zhodne upravená),

spor, ktorý vznikol z tohoto obchodného vzťahu, treba posudzovať podľa jurisdikcie už samostatných štátov ako samostatných subjektov medzinárodného práva. Ak teda spor z obchodných vzťahov vznikol medzi právnickou osobou so sídlom v Českej republike (žalobca) a právnickou osobou so sídlom v Slovenskej republike (žalovaný), nemožno opomenúť medzinárodný prvok v týchto vzťahoch pri posudzovaní vecnej príslušnosti súdu, t.j. podľa § 9 ods. 3 písm. c) bod II) O.s.p.

Podľa § 103 O.s.p. kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať (podmienky konania). Ak sú neodstrániteľné, konanie zastaví a prípadne vec postúpi inému orgánu (§ 104 ods. 1 prvá veta O.s.p.). Odstrániteľné nedostatky, medzi ktoré patrí aj spor o vecnú príslušnosť súdu, ktorý má o veci konať, musia byť odstránené do ukončenia súdneho konania. Súd, ktorého vecná príslušnosť bola namietaná, a je teda sporná, môže pokračovať v konaní, ale nemôže vydať rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Ak sa nepodarí nedostatok odstrániteľnej podmienky odstrániť, konanie zastaví. Z uvedeného vyplýva, že na splnenie podmienky vecnej príslušnosti prihliada súd kedykoľvek za konania o veci, a to aj z úradnej povinnosti.

Ak sa účastník, na rozdiel od súdu (ako tomu bolo v danom prípade), domnieval, že o jeho veci koná vecne nepríslušný súd, a teda z tohoto dôvodu je odňatý svojmu zákonnému sudcovi, bolo na ňom, aby námietku porušenia ústavnej ochrany vyplývajúcu z ústavnoprocésneho princípu o zákonnom sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy) uplatnil bezprostredne po tom, ako mu boli známe skutočnosti, ktoré ho k tomu oprávňovali, teda ešte na všeobecnom súde podaním riadneho opravného prostriedku. Ochrana základného práva účastníka konania pred odňatím zákonnému sudcovi poskytujú predovšetkým všeobecné sudy rôzneho stupňa, pretože ony sú oprávnené rozhodovať spory o vecnú príslušnosť (§ 104 ods. 2 O.s.p.). Ak sa žalobca ako účastník konania (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľ) mohol aktívne zúčastniť odvolacieho konania o určenie vecne príslušného súdu tým, že proti rozhodnutiu Mestského súdu v Bratislave č.k. 33 Cb 541/93-No z 21. mája 1993 mohol podať odvolanie (ako sám priznal, tak neurobil), nemôže ústavný súd poskytnúť ústavnú ochranu takémuto postupu účastníka v konaní pred všeobecným súdom. Podnetom podaným ústavnému súdu na ochranu základných práv nemožno

nahrádzať opravné prostriedky, ktorými sa účastník konania mohol účinne domôcť týchto práv, v danom prípade základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Podnet si tiež nemožno zamieňať za procesný prostriedok, ktorým by malo byť ex post zmarené už právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu.

Ústavný súd teda nie je oprávnený poskytovať ústavnú ochranu základnému právu, ak sa tejto ochrany mohol domôcť účastník konania sám ešte v konaní pred všeobecnými súdmi. Aj keby ústavný súd v konaní o podnete zistil, že protiprávnym konaním všeobecných súdov, prípadne rozhodnutím samým došlo k porušeniu základného práva účastníka konania, ale on sám nevyužil na jeho ochranu všetky účinné prostriedky upravené v O.s.p., nemohol by poskytnúť ústavnú ochranu tomuto právu prostredníctvom konania pred ústavným súdom.

S ohľadom na uvedené Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach podnet navrhovateľa zamietol ako neopodstatnený.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Košiciach 20. mája 1999